

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Виолета Йорданова Ванева

за дисертационен труд на Ива Андонова Стаменова
докторант към катедра „Педагогика“
при Факултета по Педагогика на ЮЗУ „Неофит Рилски“, Благоевград

на тема: **„Развитие на четивната грамотност на учениците в IV клас в условията на проектна учебна дейност“**

1. Актуалност на проблема. Разглеждането на четивната грамотност като централна тема на дисертационното изследване е не само актуално, но и иновационно. Обсъждането на резултатите от различни международни изследвания, и особено на PIRLS, PISA, периодично поставят този въпрос в центъра на общественото мнение. От четвърто (2001) до двадесето (2011) и четиринадесето (2016) място през годините нивото на четивната грамотност на българските ученици показва доста голяма амплитуда (по PIRLS). Може би именно за това се планира от есента на 2018 г. шестокласниците да имат външно оценяване на степента на четивна грамотност, като една от мерките в проект на план за действие към стратегията за учене през целия живот. Формирането на четивна грамотност не е еднократен, а продължителен процес, който се осъществява както чрез формалното обучение в училище, така и посредством неформалното обучение извън училище, общуването в семейството, приятелския кръг, професионалната общност и др. Затова разглеждането на четивната грамотност в началното училище в дидактическите ѝ измерения е особено важно като основа на преподаването по български език и литература, както и може да бъде използвано в помощ на нормативните уредби, в учебниците и методическите указания за начални учители и студенти.

2. Характеристика на дисертационния труд. Представеният за оценка дисертационен труд на Ива Андонова Стаменова е в обем 146 страници текст, включващ 58 диаграми, а в приложението са представени 4 теста, анкетна карта и 3 учебни проекта по четене. Библиографията включва 129 заглавия на кирилица, от които 2 интернет източника.

Дисертационното изследване е направено в реална педагогическа ситуация, която отразява максимално достоверно разнообразните стратегии, използвани от четвъртокласниците, техните постижения и задълбочен анализ на теоретичните и практични измерения на четивната им грамотност.

Дисертационния труд е структуриран в 3 глави, които задават основните параметри на изследването в следната взаимовръзка – проблемът за функционалната грамотност, релацията с читателската компетентност и четивната грамотност (първа глава), проектнобазираната учебна дейност като възможност за усъвършенстване на обучението в началното училище (втора глава), педагогическия експеримент върху развитие на четивната грамотност чрез проектна учебна дейност (трета глава). В очертаната по-обща структура са изведени параграфи, в които са представени и анализирани проблеми като интердисциплинарна идея в процеса на формиране и развитие на функционалната грамотност, функционалната грамотност в контекста на ученето през целия живот, проследена в различни рейтингови проучвания, педагогическите възможности за развитие на четивната грамотност.

3. Методика и организация на изследването. Експерименталната дейност е проведена по традиционната структура – констатиращ, формиращ и контролен етап в продължение на 7 месеца в едно училище в Благоевград. Изследвани са 46 ученика от четвърти клас – две паралелки, едната от които е експериментална група, а другата контролна. Инструментариумът е адекватен на избраните изследователски подходи – създадена е система от критерии и показатели за диагностика и оценяване равнището на четивната грамотност на учениците от началното училище на всеки етап от педагогическия експеримент, дидактичен модел и диагностична карта. Използваните методи, освен педагогически експеримент са моделиране, анкети, тестове, наблюдение, проучване творчеството на учениците и данните от тях дават достатъчно материал за анализ и изводи. Проведеното проучване е документирано точно. Разработените три учебни проекта „Да чета умея, да се съзтезвавам копнея и със знанията си се гродея“, „В тайнственият свят на приказките – ние можем да пишем, преразказваме и творим“ и „Анализирам, описвам, разигравам и с герои се забавлявам“ дават възможности да се изявят различните страни на четивната грамотност на учениците и са описани много прецизно. Анализът на данните и интерпретацията на резултатите са много задълбочени по равнища, подплатени с количествени данни и са направени в светлината на формулираните изследователски задачи. Статистическата обработка на данните е сравнително добре онагледена и позволява да се потвърди издигнатата хипотеза. *Направените изводи са коректни и аргументирани, но мисля, че те трябваше да се обвържат с всяка отделна задача, поставена в дисертационния труд, а не само с общи изводи от извършеното.*

4. Приноси на дисертационния труд. Те могат да бъдат обобщени на теоретично и практико-приложно равнище и са представени адекватно на постигнатото от авторката:

На теоретично равнище

- Задълбочено и многоаспектно теоретично проучване е направено на проблемите на функционалната грамотност на учениците в началното училище и е изведена връзката с четивната им грамотност.
- Разкрита е спецификата на използването на проектно базираната учебна дейност в началното училище и е предложен иновативен дидактичен модел за формиране и развитие на четивната грамотност в обучението по български език и литература чрез използването му.
- Разработена е система от критерии и показатели за диагностика и оценка на четивната грамотност на учениците в начална училищна възраст.
- Анализът на отговорите на изследваните ученици разкриват вътрешните, действителни механизми, определящи проблемите на четивната култура и грамотност на малките ученици.

На практико-приложно ниво

- Разработен и е алгоритъм за прилагане на проектна учебна дейност в обучението по български в 4 клас на началното училище;
- Разработени са три учебни проекта с конкретна цел повишаване четивната грамотност на учениците;
- Очертани са слабите и силните страни при развитието на четивната грамотност: овладяване на умения за правилно преразказване на посочен текст, умения за правене на изводи на базата на прочетен текст, умения за използване на информацията от текстовото съдържание за създаване на творчески текст.

5. Публикации по темата на изследването. Ива Стаменова представя 10 самостоятелни публикации по темата на дисертацията, отразяващи различните етапи от разработката и това я прави разпознаваема в научното пространство. И публикациите, и авторефератът (в обем 45 страници) са доказателство за автентичен авторски характер на реализираното изследване и на разработения дисертационен труд. Докторантката демонстрира теоретична компетентност и изследователски умения, които са предпоставка за бъдещото ѝ академично развитие.

На основата на достойнствата и приносите на направеното изследване давам положителната си оценка за представения дисертационен труд. На това основание предлагам на уважаемото Научно жури да даде положителен вот за присъждането на образователната и научна степен „ДОКТОР” на Ива Стаменова в областта на висше образование 1. Педагогически науки, по професионално направление 1.2. Педагогика, докторска програма – „Теория на възпитанието и дидактика (Начална училищна педагогика)“.

19. 06.2018 г.

Гр. Русе

.....

(доц. д-р Виолета Ванева)